

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛЕВКОВЕЦЬ Наталія Петрівна

УДК 330.332:656.338:658

**ІДЕНТИФІКАЦІЯ СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА БАЗОВІ
ЗАСАДИ І ЗАХОДИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ
АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фінансів, обліку і аудиту Національного транспортного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Базиліук Антоніна Василівна
Національний транспортний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Карпенко Оксана Олександрівна
Державний університет інфраструктури та технологій
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри менеджменту, публічного управління
та адміністрування

кандидат економічних наук, доцент
Пазєєва Ганна Михайлівна
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
доцент кафедри управлінських технологій

Захист відбудеться 06 квітня 2021 р. о 14:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.059.04 в Національному транспортному університеті за адресою: 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-Павленка, 1, зал засідань (ауд. 333).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного транспортного університету за адресою: 01103, м. Київ, вул. Бойчука, 42.

Автореферат розіслано 05 березня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Л.М. Волинець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Об'єктивна необхідність забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту викликана низкою умов: по-перше, важливість діяльності транспортних підприємств як інфраструктурної складової соціально-економічного життя суспільства та забезпечення національної економіки якісними транспортними послугами у необхідному обсязі; по-друге, нестабільність та невизначеність зовнішнього економічного середовища та підвищена чутливість підприємств автомобільного транспорту до економічної активності у оптовій та роздрібній торгівлі, сільському господарстві, переробній промисловості, будівництві та економічній кон'юнктури загалом; по-третє, суттєвий вплив на формування валової доданої вартості, податкових та неподаткових надходжень до бюджетів, підвищення зайнятості та доходів домогосподарств.

Сталий розвиток ринку вантажних перевезень передбачає усунення основних загроз або мінімізацію їхнього негативного впливу на розвиток як ринку вантажних перевезень, так і економіки в цілому. До загроз розвитку ринку вантажних перевезень доцільно віднести незадовільний стан автомобільних доріг; слабкий розвиток транспортної інфраструктури; високий рівень фізичного та морального зносу транспортних засобів; низький рівень капіталізації автотранспортних підприємств через недостатність як власного капіталу, так і капіталу, залученого на кредитному ринку; недостатність ліквідних активів, у тому числі грошових коштів та їх еквівалентів; низький рівень прибутковості підприємств. Сукупність вищезазначених та інших загроз транспортної галузі негативно впливають на стан економічної безпеки підприємств, що унеможливує сталий розвиток ринку вантажних перевезень та відповідність його вимогам економічних агентів та екологічним вимогам.

Сучасні підприємства автомобільного транспорту потребують управління системою забезпечення економічної безпеки, що актуалізується посиленням нестабільності та невизначеності зовнішнього економічного середовища у світлі пандемії коронавірусу. З огляду на зазначене, вимагає розробки і запровадження система науково обґрунтованих базових засад та заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту.

Теоретичні та методичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств розкриті в працях таких вітчизняних та закордонних науковців, як: В. Л. Безбожний, І. О. Бланк, З. С. Варналій, О. А. Грунин, С. О. Грунин, Е. І. Данілова, Н. В. Дулеба, З. Б. Живко, К. В. Коваленко, Г. В. Козаченко, М. І. Копитко, Т. Б. Кузенко, О. М. Ляшенко, О. М. Марченко, І. П. Мойсеєнко, В. П. Понамарьов, О. Ф. Новікова, Р. В. Покотиленко, П. А. Поляков, О. О. Сосновська, Д. С. Степанов, О. С. Ченуша, С. М. Шкарлет та ін.

Дослідженню проблем теорії і практики економічної безпеки на підприємствах автомобільного транспорту приділяли увагу такі дослідники, як: В. Г. Алькема, А. В. Базилюк, А. О. Близнюк, Н. І. Богомолова, О. В. Васильєв, І. А. Дмитрієв, О. О. Карпенко, О. С. Кириченко, Г. Ю. Кучерук, С. А. Лебедко,

А. В. Нікітіна, В. Ю. Онісіфорова, Г. М. Пазєєва, А. А. Чупіков, В. Г. Шинкаренко та ін. Незважаючи на значну кількість теоретичних та практичних напрацювань з проблеми економічної безпеки на підприємствах автомобільного транспорту, все ж залишається потреба в поглибленому дослідженні базових засад і заходів забезпечення економічної безпеки. Таким чином, наукова та практична значущість вирішення проблем забезпечення економічної безпеки на підприємствах автомобільного транспорту зумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано згідно з планами науково-дослідних робіт Національного транспортного університету: «Організаційно-економічні важелі розвитку автотранспортних підприємств» (номер державної реєстрації 0110U006954, 2012 р.) – автором досліджені стратегічні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств та запропонована система безпеки підприємства, «Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку підприємств автотранспортного та дорожньо-будівельного комплексу» (номер державної реєстрації 0113U007704, 2014 р.) – автором розроблена імітаційна модель причинно-наслідкових зв'язків базових заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту, «Фінансове та обліково-аналітичне забезпечення розвитку підприємств автотранспорту та дорожнього господарства» (номер державної реєстрації 0116U007238, 2018 р.) – автором досліджено розвиток та стан фінансового планування на підприємствах транспортної галузі, «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (номер державної реєстрації 0107U001146, 2019 р.) – автором обґрунтовано концептуальні системи формування стратегії економічної безпеки підприємств, «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (номер державної реєстрації 0116U006782, 2019 р.) – автором досліджено антикризове управління на транспортних підприємствах в умовах кризи.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розвиток теоретико-методичних положень ідентифікації стану економічної безпеки і розробка практичних рекомендацій щодо формування базових засад і заходів її забезпечення для підприємств автомобільного транспорту. Для досягнення мети було визначено і вирішено такі завдання дослідження:

- узагальнити теоретичні підходи та уточнити сутність поняття «економічна безпека підприємств», принципи та стратегічні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств;
- структурувати елементи економічної безпеки підприємства і сформувати концептуальні основи її забезпечення;
- розробити методичні аспекти ідентифікації стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту;
- проаналізувати тенденції розвитку вантажних перевезень та ідентифікувати стан економічної безпеки транспортних підприємств;

- виявити загрози економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту;
- розробити домінуючі заходи забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту;
- розробити матрицю управлінських дій щодо попередження домінуючих загроз економічної безпеки автотранспортних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес ідентифікації стану та забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту.

Предметом дослідження є теоретичні, науково-методичні та практичні аспекти ідентифікації стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту та формування базових засад і заходів її забезпечення.

Методи дослідження. Під час дослідження використано методи: аналізу і синтезу – для критичного дослідження теоретичних положень економічної безпеки; логічного узагальнення – для уточнення понятійного апарату дисертаційної роботи (поняття «економічна безпека»); системного аналізу – для обґрунтування системи заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту; експертний метод – для ідентифікації стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту; методи статистичного аналізу – для аналізу тенденцій розвитку вантажних перевезень та ранжування пріоритетних загроз економічній безпеці підприємств, кластерного аналізу; економіко-математичного моделювання – для обґрунтування залежності між обсягом реалізованих послуг з вантажних автотранспортних перевезень та макроекономічними показниками; графічний та табличний методи – для наочного представлення результатів емпіричного аналізу економічної безпеки підприємств.

Інформаційною основою дослідження є нормативно-правові акти, що регламентують надання послуг з вантажних перевезень, наукові праці вітчизняних і закордонних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, дані фінансової звітності та регулярної оприлюдненої інформації транспортних підприємств, офіційні статистичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, результати особистих досліджень і спостережень.

Наукова новизна одержаних результатів. Обґрунтовані у дисертаційній роботі теоретико-методичні основи та практичні рекомендації є подальшим поглибленням процесу вирішення науково-практичного завдання - ідентифікації стану, формування базових засад і заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту. До найвагоміших наукових результатів дисертації, які представляють наукову новизну, належать такі:

вперше:

– розроблено методичні основи формування базових заходів економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту. Економічний зміст розробленої системи базових заходів полягає у комплексному підході та врахуванні фінансової, техніко-технологічної, інформаційної, кадрової та

комерційної складових для досягнення цільового рівня економічної безпеки. Застосування розробленої імітаційної моделі причинно-наслідкових зв'язків між базовими заходами дозволяє підвищити обґрунтованість управлінського рішення щодо першочерговості заходів забезпечення економічної безпеки, узгодженої з концепцією розвитку підприємства;

удосконалено:

– науково-практичний інструментарій ідентифікації стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту в розрізі функціональних блоків (фінансова безпека, техніко-технологічна безпека, інформаційна безпека, кадрова безпека, комерційна безпека), за рахунок систематизації показників стану економічної безпеки за функціональною ознакою, обґрунтування критеріальних меж стану економічної безпеки, визначення вагових оцінок базових складових інтегрального оцінювання індексу економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту з урахуванням особливостей надання послуг з вантажних перевезень;

– науково-методичні положення ідентифікації домінуючих загроз шляхом застосування технології ранжування за кількома первинними ознаками, а саме: частотою появи критичних значень скоригованих одиничних параметрів складових економічної безпеки, рівнем варіації одиничних параметрів складових економічної безпеки та динамікою одиничних параметрів складових економічної безпеки, на основі яких здійснюється зведене ранжування за вищезазначеними ознаками. Використання даного прийому дозволяє визначити систему пріоритетних заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту з сукупності базових заходів;

набули подальшого розвитку:

– визначення сутності поняття «економічна безпека автотранспортного підприємства» як здатність ідентифікувати розвиток негативних тенденцій внутрішнього і зовнішнього характеру і розробляти заходи щодо здійснення необхідних змін в параметрах економічного розвитку, здатних погасити негативні тенденції, що доповнена необхідністю забезпечення цільового рівня незалежності;

– науково-практичні положення щодо формування концепції забезпечення економічної безпеки підприємств в частині деталізації її структурних компонентів, а саме: мети, завдань, принципів, основних ризиків, заходів та форм реалізації економічної безпеки стосовно підприємств автомобільного транспорту;

– науково-практичний підхід до формування системи забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту, який ґрунтується на системному підході, який вирішує завдання забезпечення економічної безпеки підприємства в єдності її функціональних блоків, досягнення сталого розвитку підприємства та мети його діяльності і мінімізації негативного впливу загроз зовнішнього середовища. Розроблено алгоритм забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту, який включає взаємопов'язані між собою етапи, що мають послідовний та логічний, а також

адаптивний до сучасних реалій фінансово-господарської діяльності підприємств автомобільного транспорту характер, які націлені на досягнення цільового рівня економічної безпеки.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою, в якій представлено авторський підхід і особисто одержані теоретичні та практичні результати щодо формування системи заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту. З наукових робіт, опублікованих у співавторстві, використано лише напрацювання здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, є авторським здобутком.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й обґрунтовані основні положення дисертаційної роботи, досліджені теоретичні і методичні розробки доведено до рівня практичних рекомендацій:

– для ПАТ «АТП 13058» розроблено пропозиції стосовно виходу з критичного стану економічної безпеки, особлива увага приділяється кризовому стану фінансової та інформаційної складових економічної безпеки (акт впровадження від 23.11.2020 р.);

– для ПАТ «АТП 13061» ідентифіковано основні загрози економічній безпеці та запропоновано перспективні напрями забезпечення економічної безпеки, що були враховані при розробці плану розвитку підприємства (акт впровадження від 02.11.2020 р.);

– для ТОВ «Мейнфрейт Україна» розроблено перспективні напрями забезпечення економічної безпеки, що будуть враховані при розробці плану розвитку (акт впровадження від 22.10.2020 р. № 01-2212).

Теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес Національного транспортного університету при підготовці та під час викладання дисциплін: «Економічна безпека», «Фінансовий аналіз», «Фінанси підприємств дорожньо-транспортного комплексу» (акт впровадження від 08.10.2020 р. № 1613/01).

Апробація результатів дисертації. Основні положення, результати, висновки виконаного дослідження доповідались автором та отримали схвалення на 20 науково-практичних конференціях: на 14 міжнародних конференціях (LXIV, LXV, LXVI, LXVIII, LXX, LXXI, LXXII, LXXVI наукових конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів Національного транспортного університету (Київ, 2008, 2009, 2010, 2012, 2014, 2015, 2016, 2020 рр.), «Фінансова безпека України на сучасному етапі» (Ірпінь, 2016 р.), «Фінансування, інвестування та кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці» (Дніпропетровськ, 2018 р.), «Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки» (Луцьк, 2018 р., 2020 р.), «Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі» (Київ, 2019 р.), «Інноваційний розвиток та безпека підприємства в умовах неіндустріального суспільства»

(Луцьк, 2019 р.), та 6 всеукраїнській конференціях («Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні» (Львів, 2015 р.), «Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин» (Харків, 2019 р.), «Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України» (Харків, 2019 р.), «Сучасні комп'ютерні системи та мережі в управлінні» (Херсон, 2019 р.), «Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці» (Ірпінь, 2020 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 37 наукових працях загальним обсягом 9,38 друк. арк., у тому числі: в 15 статтях (в т.ч. 12 – у наукових фахових виданнях України, 3 – у науково-практичних виданнях інших держав (Казахстан, Росія, Чехія), з яких 12 одноосібних та 3 у співавторстві, у 1 колективній монографії, а також у 21 публікації апробаційного характеру загальним обсягом 1,8 друк. арк.

Структура і обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 312 сторінок друкованого тексту, з них основний зміст роботи викладено на 204 сторінках тексту. Робота містить 38 таблиць (з них 9 – на окремих сторінках), 43 рисунків (з них 9 – на окремих сторінках). Список використаних джерел налічує 192 найменування, розміщений на 20 сторінках, 13 додатків займають 57 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, сформульовано мету і завдання дослідження, визначено новизну отриманих результатів, наукову та практичну значущість, наведено дані про апробацію й особистий внесок здобувача.

У розділі 1 «Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств» визначено сутність поняття «економічна безпека підприємства», досліджено системні принципи та стратегічні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств, структуровано загрози, ризики та небезпеки економічній безпеці підприємства.

Узагальнення теоретичних положень, які розкривають поняття «економічна безпека підприємства» показало, що існує декілька підходів щодо визначення його сутності, зокрема: 1) ресурсний, що надає перевагу наявним ресурсам у запобіганні внутрішнім і зовнішнім загрозам; 2) управлінський, що базується на комплексному сприйнятті процесу управління як інструменту, завдяки якому усунення загроз, небезпек та ризиків відбувається в межах поставлених цілей на основі прийняття рішень, адаптованих до змін зовнішнього і внутрішнього середовища; 3) концепція економічної безпеки з урахуванням гармонізації інтересів, що розглядає стан захищеності інтересів (гармонізація інтересів) з пов'язаними суб'єктами зовнішнього середовища задля забезпечення прибутковості підприємства, як основи досягнення необхідного рівня економічної безпеки; 4) концепція економічної безпеки з

урахуванням цільових завдань, що характеризує такий стан розвитку підприємства, який дозволяє реалізувати його стратегічні цілі.

У дисертації розвинено розуміння управлінського підходу до забезпечення економічної безпеки автотранспортного підприємства, яке передбачає використання сукупності управлінських прийомів і засобів ідентифікації індикаторів і складових економічної безпеки, оцінювання їх стану в сукупній взаємодії, та розроблення на основі моделювання взаємозв'язків базових заходів запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам, що забезпечує досягнення стратегічних цілей розвитку підприємства. Унікальність даного визначення полягає в актуалізації стосовно сучасного стану розвитку індикаторів і загроз економічної безпеки та заходів їх нейтралізації для автотранспортних підприємств. Зважаючи на наявність дефіциту фінансових ресурсів і незадовільний технічний стан рухомого складу, що породжує загрози втрати платоспроможності, можливості надання якісних послуг, що в умовах тривалого карантину посилюється і втратою певного обсягу замовлень, в роботі була висунута гіпотеза щодо необхідності посилення фінансової автономії підприємств на основі впровадження цифрових технологій в організації і пошуку замовлень, застосування нових видів онлайн-послуг.

Аналізуючи складові економічної безпеки, наведені в літературних джерелах, було встановлено, що при наявності спільного вони є різними для окремих видів економічної діяльності. Це пов'язано з їх технологічною і економічною унікальністю, що обумовлює впливовість певних складових формування економічної безпеки. В зв'язку з цим в роботі на основі систематизації даних щодо управлінських і технологічних особливостей автотранспортних підприємств були визначені типові складові економічної безпеки, які представлені трьома блоками: 1) господарсько-виробничим, до складу якого належить: техніко-технологічна, екологічна і фінансова безпеки; 2) зовнішньо-економічним, що представлений політико-правовою безпекою; 3) внутрішньо-економічним, до складу якого включається: кадрова, інформаційна, комерційна, силова та інтелектуальна безпеки.

В результаті узагальнення теоретичних основ реалізації управлінського підходу щодо забезпечення економічної безпеки було сформовано концепцію, елементи якої описують завдання, принципи та заходи виявлення попередження існуючих загроз, які можуть бути використані і для підприємств автомобільного транспорту. Схематично вона представлена на рис.1.

У розділі 2 «Ідентифікація стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту» розроблено методичні аспекти ідентифікації стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту, проведено аналіз тенденції розвитку вантажних перевезень та ідентифіковано стан економічної безпеки транспортних підприємств.

В дослідженні економічної безпеки важливим є ідентифікація її рівня і стану. Для цього в дисертаційній роботі запропоновано застосовувати індексний метод оцінювання рівня економічної безпеки підприємства на основі узагальнюючого інтегрального показника.

Концепція забезпечення економічної безпеки АТП		
Мета: методами управлінського впливу сформувати кількісно-якісні характеристики розвитку підприємства, які запобігають проявам негативних тенденцій зовнішнього і внутрішнього характеру.		
<p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявлення та ідентифікація загроз, ризиків та небезпек підприємству; - оцінка загроз, ризиків та небезпек підприємству і визначення стану економічної безпеки підприємства; - виявлення слабких сторін економічної безпеки підприємства; - розроблення стратегії підвищення економічної безпеки підприємства; - визначення заходів для реалізації стратегії. 	<p>Заходи забезпечення економічної безпеки АТП:</p> <p style="text-align: center;"><u>Організаційні</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - формування служби безпеки підприємства; - збір даних, їх аналіз, оцінка і прогнозування оперативного стану та різноманітних ризиків на підприємстві; - структуризація взаємозв'язків щодо забезпечення економічної безпеки. <p style="text-align: center;"><u>Аналітично-дослідні</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - виявлення загроз, ризиків та небезпек підприємству; - ідентифікація загроз, ризиків та небезпек підприємству; - оцінка стану безпеки підприємству; - виявлення вагових коефіцієнтів впливу на стан економічної безпеки підприємства. <p style="text-align: center;"><u>Нормативно – правові</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - розробка заходів попередження; - захист законних прав та інтересів підприємства та його співробітників; - моделювання змін у роботі АТП. <p style="text-align: center;">Форма реалізації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - програма соціально-економічного розвитку підприємства в умовах подолання внутрішніх і зовнішніх загроз, ризиків та небезпек підприємства. 	<p>Зовнішньоекономічні ризики:</p> <ul style="list-style-type: none"> - девальвація гривні – доходи; - розвиток інфляції – обсяг перевезень; - падіння виробництва – обсяг перевезень; - зниження платоспроможності споживачів – рентабельність в промисловості і обсяг перевезень; - високі відсоткові ставки та зростання вартості кредитних ресурсів – рентабельність транспортних підприємств. <p style="text-align: center;">Внутрішньовиробничі ризики:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застаріла технічна база; - низькі характеристики фінансового забезпечення; - не належне вивчення та перевірка партнерів, клієнтів і конкурентів; - доступ до конфіденційної інформації; - відсутність пошуку необхідної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень з питань стратегії і тактики подальшої підприємницької діяльності; - формування негативного іміджу про підприємство; - відсутній контроль за ефективністю функціонування системи безпеки.
<p>Принципи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - системний характер взаємодії всіх елементів підприємства; - якісне виконання намічених завдань, зорієнтованих на кінцеві результати; - неперервність у процесі функціонування окремих систем (підсистем) та процесів підприємств; - законне обґрунтування прийнятих рішень, які забезпечують задані кінцеві результати; - плановий характер виконання окремих процесів підприємства; - економічний характер та цілеспрямованість виконуваних дій; - економічна ефективність взаємодії окремих підсистем підприємства; - максимальне поєднання гласності та конфіденційності результатів функціонування підприємства. 		

Рисунок 1 – Концепція забезпечення економічної безпеки АТП

З урахуванням специфіки вантажних автотранспортних підприємств було запропоновано визначати його на основі п'яти складових економічної безпеки: фінансової, техніко-технологічної, інформаційної, кадрової і комерційної. Для їх ідентифікації було розглянуто 26 відносних показників, для розрахунку яких використовувалися 40 абсолютних показників. На основі логіко-аналітичного методу з цієї сукупності показників автором було виокремлено 15, суттєвою перевагою яких стало їх офіційна статистична визначеність.

З урахуванням індикативної бази оціночних параметрів зведений індекс економічної безпеки підприємства. ($I_{\text{екон.безп}}$) розраховується за формулою 1.

$$I_{\text{екон.безп.}} = 0,3 \times I_{\text{фін.безп.}} + 0,3 \times I_{\text{тех.безп.}} + 0,2 \times I_{\text{інформ.безп.}} + 0,1 \times I_{\text{кадр.безп.}} + 0,1 \times I_{\text{комер.безп.}} \quad (1)$$

де: $I_{\text{фін.безп.}}$; $I_{\text{тех.безп.}}$; $I_{\text{інформ.безп.}}$; $I_{\text{кадр.безп.}}$; $I_{\text{комер.безп.}}$ - індекси відповідно: фінансової, техніко-технологічної, інформаційної, кадрової, комерційної безпеки.

Вагові коефіцієнти в цій формулі визначалися залежно від значимості їх для забезпечення необхідного рівня економічної безпеки. Вони сформовані на

основі анкетного опитування фахівців середнього рівня управління, що було проведено на досліджуваних підприємствах. Для визначення стану економічної безпеки була розроблена градація рівнів, що характеризують відповідний стан. Зважаючи на необхідність посилення економічної автономії було виділено 4 таких його характеристик: нормативний, що відповідає $I_{\text{економ.безп.}} \geq 1,0$; безпечний, знаходиться в межах $0,85 \leq I_{\text{економ.безп.}} < 1,0$; допустимий – у межах $0,60 \leq I_{\text{економ.безп.}} < 0,85$; критичний у межах $0 \leq I_{\text{економ.безп.}} < 0,60$.

Апробація методики визначення інтегрального показника економічної безпеки здійснювалася на основі транспортних підприємств за групою 49.41 секції Н Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність за КВЕД 2010. Критеріями при виборі підприємств для дослідження було наступне: у виборці мали бути представлені підприємства різних груп – великі, середні і малі, що здійснювали діяльність на ринку вантажних перевезень впродовж 2014-2018 рр. Результати оцінювання економічної безпеки підприємств за аналізований період наведені в табл. 1. Для лаконічності представлених результатів в таблиці відмічена динаміка інтегральних показників у пограничних роках 2014 р. та 2018 р.

Таблиця 1 – Результати оцінювання економічної безпеки досліджуваних підприємств у 2014 та 2018 рр.

Підприємство	Роки	Індекси за групами показників					$I_{\text{економ.безп.}}$
		$I_{\text{фін.безп.}}$	$I_{\text{тех.безп.}}$	$I_{\text{інформбезп.}}$	$I_{\text{кадр.безп.}}$	$I_{\text{комер.безп.}}$	
ПрАТ «ТЕК «Західукртранс»	2014	0,60	0,79	0,00	0,80	0,85	0,58
	2018	0,70	0,87	0,88	0,97	0,85	0,83
ПрАТ «Київське АТП 13061»	2014	0,15	0,22	0,30	0,56	0,81	0,31
	2018	0,15	0,81	1,00	0,74	0,81	0,64
АТ «КВК «Рapid»	2014	0,31	0,46	0,34	0,94	0,85	0,48
	2018	0,48	0,57	0,70	0,94	0,85	0,63
ПрАТ «АТП-1»	2014	0,50	0,22	0,00	0,95	0,69	0,38
	2018	0,50	0,56	0,00	0,62	0,41	0,42
ПАТ «АТП 13058»	2014	0,15	0,12	0,00	0,72	0,55	0,21
	2018	0,20	0,27	0,00	0,67	0,55	0,26
ПрАТ «АТП 11263»	2014	0,36	0,52	0,00	0,72	0,69	0,40
	2018	0,50	0,68	0,00	0,87	0,73	0,51
ПАТ «Чернігівське АТП-17454»	2014	0,15	0,12	0,00	0,74	0,00	0,16
	2018	0,15	0,26	0,00	0,44	0,55	0,22
ПАТ «КАТП-2006»	2014	0,15	0,17	0,00	0,64	0,55	0,22
	2018	0,15	0,37	0,00	0,64	0,55	0,28
ПрАТ «САТП-1404»	2014	0,30	0,46	0,00	0,69	0,55	0,35
	2018	0,47	0,41	0,00	0,84	0,55	0,40

За даними проведених розрахунків видно, що тільки великі підприємства (ПрАТ «ТЕК «Західукртранс», АТ «КВК «Рapid», ПрАТ «Київське АТП 13061») зуміли підвищити стан економічної безпеки і вийти на кінець 2018 р. на допустимий рівень; середні та малі підприємства (ПрАТ «АТП-1», ПАТ «АТП 13058», ПрАТ «АТП 11263»; ПАТ «Чернігівське АТП - 17454», ПАТ «КАТП-2006», ПрАТ «САТП-1404») мали критичний стан економічної безпеки. Щодо складових економічної безпеки, то фінансова та інформаційна безпека підприємств знаходяться у критичному стані.

У розділі 3 «Формування системи заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту» обґрунтовано методичні та практичні аспекти формування системи заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту, розроблено базові заходи забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту за функціональними блоками, обґрунтовано доцільність ранжування загроз економічній безпеці як базис формування системи пріоритетних заходів забезпечення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту.

Зважаючи на низький рівень економічної безпеки вантажних автотранспортних підприємств важливого значення набуває необхідність розроблення заходів щодо зміни параметрів економічного розвитку, здатних наблизитися до цільового рівня економічної безпеки. Для цього необхідно було визначитися відносно ідентифікації можливих загроз. Їх визначення відбувалося на основі ранжування домінуючих загроз економічній безпеці за трьома критеріями: частотою появи критичних значень, коефіцієнту варіації і критичних темпів росту. Здійснене ранжування дозволило систематизувати загрози за п'ятьма кластерами: загрози за високою частотою появи критичних значень та темпів росту; домінуючі загрози за частотою появи критичних значень та темпом зменшення одиничних параметрів економічної безпеки та середньою частотою критичних значень варіації; домінуючі загрози за середньою частотою критичних значень та високою частотою критичних значень варіації; загрози з високою частотою критичних значень темпів росту та середньою частотою критичних значень; загрози з тенденцією до зменшення значень одиничних параметрів економічної безпеки. Виокремлення загроз першочергового вирішення, визначило необхідність розроблення заходів їх попередження.

Для вирішення цього завдання у межах кожної складової економічної безпеки з урахуванням ідентифікації негативних тенденцій внутрішнього і зовнішнього характеру, а також вивчення досвіду подолання цих явищ, був сформований перелік найбільш впливових, базових заходів економічної безпеки. Системний аналіз цих заходів показав, що між ними існує певна залежність і дії одних заходів можуть підсилюватися дією інших, що створює синергетичний вплив на загальний результат. Для вивчення цього явища була розроблена імітаційна модель взаємозв'язків базових заходів забезпечення економічної безпеки автотранспортних підприємств, яка представлена на рис. 2.

З відображених в моделі зв'язків, чітко простежується зона найбільшого впливу певної групи заходів на рівень економічної безпеки, що дозволило виділити з них домінуючі, тобто такі що справляють синергетичний вплив на стан економічної безпеки.

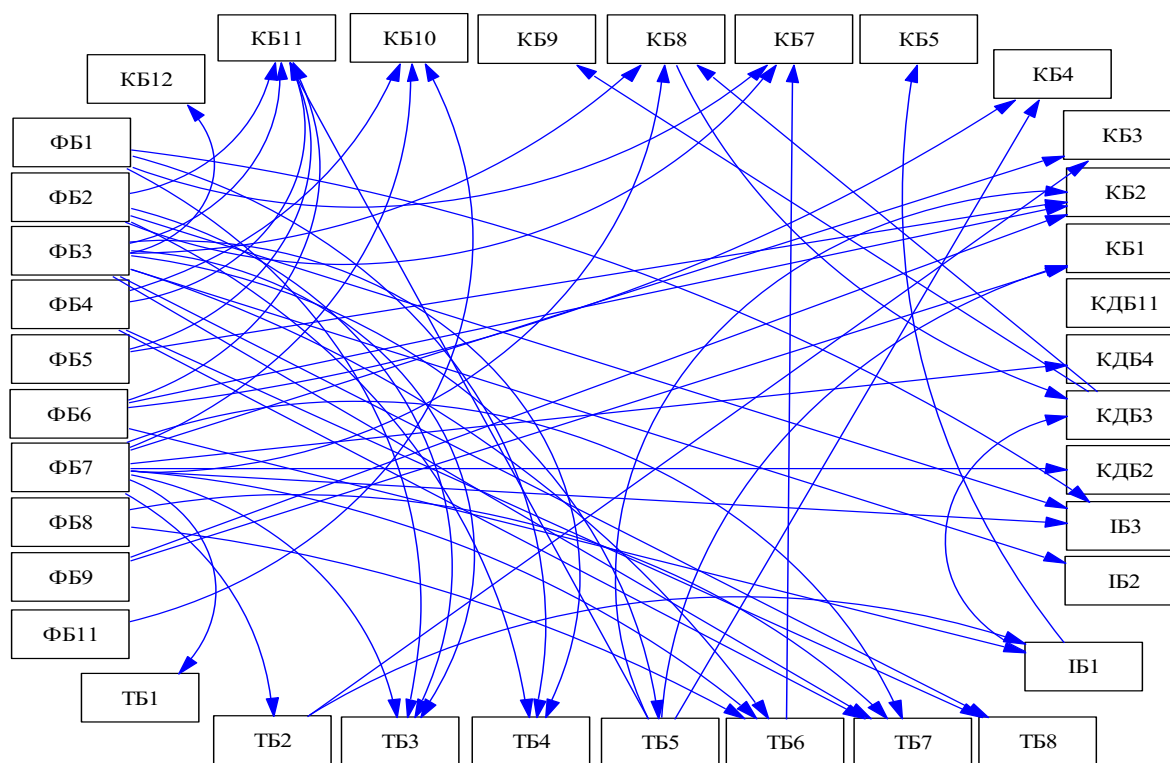

Рисунок 2 – Імітаційна модель взаємозв'язків базових заходів забезпечення економічної безпеки АТП

Умовні позначення: Сукупність заходів за складовими відповідно: ФБ - фінансова безпека, ТБ - техніко-технологічна безпека, ІБ - інформаційна безпека, КДБ - кадрова безпека, КБ - комерційна безпека

На базі виявлених залежностей була побудована матриця управлінських дій щодо попередження домінуючих загроз економічної безпеки досліджуваних автотранспортних підприємств, представлена в табл. 2.

Таблиця 2 – Матриця управлінських дій щодо попередження домінуючих загроз економічної безпеки досліджуваних автотранспортних підприємств

Домінуючі загрози	Параметри складових економічної безпеки автотранспортних підприємств	Пріоритетні заходи забезпечення економічної безпеки автотранспортних підприємств
високий ступінь фізичного та морального зношення рухомого складу	коефіцієнт вибуття та оновлення основних засобів	-оптимізація складу та структури необоротних активів; -застосування альтернативних схем придбання основних засобів; -обґрунтування потреби і планування оновлення автопарку; -оптимізація складу автопарку з урахуванням потреб основних бізнес-партнерів; -коригування амортизаційної політики підприємств
недостатній рівень впровадження інформаційних технологій	коефіцієнт інформаційної озброєності	-створення нових інформаційних продуктів чи удосконалення існуючих для забезпечення економічної безпеки підприємства; -збільшення фінансування інформаційної безпеки

недостатність фінансування оборотних та необоротних активів	коефіцієнт маневреності власного капіталу	-збільшення величини власного капіталу підприємств автомобільного транспорту як результату збільшення всіх або окремих його складових;
низька ефективність збутової стратегії	коефіцієнт ефективності реклами	-розробка та реалізація ефективної рекламної стратегії; -розробка та реалізація напрямів диверсифікації діяльності; -забезпечення розробки та реалізації активної комунікаційної політики
низький рівень фінансового результату або чистий збиток	рентабельність (ROS, ROA)	-збільшення доходів підприємства за рахунок підвищення якості послуг та диверсифікації джерел доходів; -посилання контролю за витратами; -впровадження ефективного податкового планування; -забезпечення позитивного кінцевого фінансового результату
зростання дебіторської заборгованості та періодів її оборотності	співвідношення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей	-управління дебіторською заборгованістю підприємства за напрямами її рефінансування; -зміни підходів до кредитної політики
низьке додатне або від'ємне значення чистого грошового	коефіцієнт ефективності грошового потоку	-забезпечення розробки та впровадження системи контролінгу грошових потоків.

Використання даної матриці дозволяє зорієнтуватися щодо першочергових заходів подолання негативних явищ, що формують відповідні загрози. За аналогічною схемою були виявлені домінуючі загрози і базові заходи забезпечення економічної безпеки для різних груп підприємств. На основі побудованої матриці управлінських дій було визначено, що для великих підприємств пріоритетним є: нарощування величини власного капіталу; управління дебіторською заборгованістю підприємства за напрямами її рефінансування та зміни підходів до кредитної політики; збільшення доходів підприємства за рахунок підвищення якості надання послуг та диверсифікації джерел доходів; посилення контролю за витратами; впровадження ефективного податкового планування та системи контролінгу грошових потоків; оптимізація оновлення рухомого складу з урахуванням потреб основних бізнес-партнерів; підвищення ефективності рекламної стратегії та тактики; забезпечення активної комунікаційної політики; для середніх підприємств – ці заходи мають бути посилені запровадженням у процес надання послуг інформаційних продуктів; розширенням обсягів фінансування інформаційної безпеки; для малих підприємств, які знаходяться в кризовому стані, то потрібно суттєве оздоровлення фінансів, а тому мають використовуватися всі прогресивні в галузі практики надання послуг, орієнтовуючись на свій сегмент споживачів, надаючи перевагу впровадженню інформаційних технологій, які менш витратомістські, але дають більший економічний ефект.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі розроблено теоретико-методичні положення ідентифікації стану економічної безпеки і сформовано практичні рекомендації щодо формування базових засад і заходів її забезпечення для підприємств автомобільного транспорту. У сукупності це вирішує актуальну науково-

прикладну проблему підвищення економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту. Отримані науково-практичні результати дають можливість зробити такі висновки:

1. Узагальнення існуючих поглядів вітчизняних і зарубіжних науковців щодо розуміння сутності економічної безпеки підприємств, дозволило сформулювати власну позицію і розвинути управлінську концепцію «економічної безпеки підприємства» як результату керуючого впливу керівництва підприємства на зміни в ресурсах, кадрах, техніці та інших потенціалах, який може не тільки забезпечити гармонізацію процесів виробництва та протистояти загрозам зовнішнього середовища, а і здатен передбачити розвиток негативних тенденцій внутрішнього і зовнішнього характеру і розробити попереджувальні заходи їх проявів.

2. Структуризація елементів економічної безпеки дозволила сформулювати концепцію її забезпечення, що включає характеристику мети і завдань, принципів і методів забезпечення економічної безпеки, використання методичного апарату ідентифікації загроз і розроблення заходів їх попередження. Було визначено, що унікальність цієї концепції для різних суб'єктів економічної діяльності полягає у особливостях ідентифікації відповідних елементів.

3. Для ідентифікації складових економічної безпеки транспортних підприємств були визначені показники в межах окремих функціональних блоків (фінансової, техніко-технологічної, інформаційної, кадрової і комерційної) безпеки, на основі яких обчислювалась узагальнююча інтегральна оцінка економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту. Їх вибір здійснювався методом логічного аналізу, в результаті якого з 26 відносних показників, для розрахунку яких використовувалися 40 абсолютних показників, було обрано 15. Всі вони мають чітку кількісну визначеність і містяться в даних офіційної статистичної звітності. Для здійснення на основі цих показників інтегрального оцінювання була сформована необхідна база індикативних оціночних параметрів для різних рівнів безпеки.

4. Здійснений в роботі аналіз тенденцій розвитку вантажних перевезень показав, що впродовж 2010-2018 рр. обсяги вантажних автотранспортних перевезень зросли майже у п'ять разів, що було обумовлено кон'юнктурними змінами і зростанням зовнішньої торгівлі, збільшенням експортно-імпортних операцій, а також зростанням доданої вартості в галузях економіки, які тісно пов'язані з транспортуванням, таких як: сільське господарство, добувна промисловість, переробна промисловість, будівництво, оптова та роздрібна торгівля. Водночас, не зважаючи на позитивну кон'юнктурну динаміку і зростання обсягів замовлень рівень економічної безпеки практично на підприємствах різних за розміром: великих, середніх, малих, які здійснювали вантажні перевезення, не досягали цільового (ідеального) рівня. Це пов'язано з наявністю цілого ряду системних причин в організації діяльності транспортних підприємств.

5. Для розроблення адекватних заходів забезпечення економічної безпеки в

роботі на основі аналізу одиничних параметрів складових економічної безпеки був сформований перелік основних загроз економічній безпеці в межах окремих її складових. Характерними для більшості підприємств загрозами виявилися: недостатність оборотних активів; наявна збитковість фінансової діяльності; критичний рівень оновлення рухомого складу на фоні його високої зношеності; падіння загального рівня фондівіддачі основних засобів; невідповідність транспортних засобів екологічним нормам ЄВРО-5, ЄВРО-6; недостатній рівень використання нематеріальних активів (програмного забезпечення, хмарних технологій, використання інформаційних платформ для координації логістичного обслуговування, тощо).

6. Розроблення базових заходів забезпечення економічної безпеки автотранспортного підприємства здійснювалось за кожною складовою на основі аналізу літературних джерел щодо ідентифікації негативних тенденцій впливу на результати діяльності підприємств. Проведені дослідження дозволили сформулювати перелік базових заходів щодо здійснення необхідних змін в параметрах економічного розвитку підприємства. Подальше їх дослідження показало, що деякі з них мають багатомірне спрямування. Для вивчення цих залежностей була побудована імітаційна модель взаємозв'язків базових заходів, на основі якої були виокремлені пріоритетні, що мають найвищу ступінь взаємозв'язків. До них відносяться: формування достатнього обсягу фінансових ресурсів та їх оптимального розподілу, оновлення та оптимізації транспортних засобів; створення нових інформаційних продуктів чи удосконалення існуючих з використанням передових технологій; забезпечення потреб у висококваліфікованих працівниках; розробка та реалізація ефективної рекламної стратегії та тактики підприємства на основі клієнто-орієнтованого та ризик-орієнтованого підходів та інші.

7. На базі виявлених залежностей була побудована матриця управлінських дій щодо попередження домінуючих загроз економічній безпеці досліджуваних автотранспортних підприємств, де простежується зона найбільшого впливу певної групи заходів на рівень економічної безпеки для великих, середніх та малих підприємств.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Левковець Н. П. Концептуальні системи формування стратегії економічної безпеки підприємств. *Сучасні процеси трансформації у бізнесі та виробництві: теорія, методологія, практика (зовнішньоекономічна діяльність, промислове виробництво та транспорт): монографія* / за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2019. С. 207-215.

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Левковець Н. П. Заходи щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник Національного транспортного університету*. 2007. Вип. 15. Ч. 1. С. 283-288.

3. Левковець Н. П. Критерії економічної безпеки підприємства. *Вісник*

Національного транспортного університету. 2008. Вип. 17. Ч. 1. С. 370-373.

4. Левковець Н. П. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Управління проектами, системний аналіз і логістика*. 2008. Вип. 5. С. 333-336.

5. Левковець Н. П. Системні вимоги формування механізму забезпечення економічної безпеки АТП. *Управління проектами, системний аналіз і логістика*. 2009. Вип. 6. С. 380-384.

6. Левковець Н. П. Система показників оцінки економічної безпеки підприємства за її функціональними складовими. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2010. Вип. 7. С. 297-304.

7. Базилюк А. В., Зайончик Л. Г., Левковець Н. П. Методи забезпечення економічної стійкості автотранспортного підприємства / А. В. Базилюк, *Вісник Національного транспортного університету*. 2011. Вип. № 24(1). С. 170-173. (Особистий внесок автора: узагальнено фактори, що впливають на продуктивність автотранспорту).

8. Левковець Н. П. Складові економічної безпеки автотранспортних підприємств. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2012. Вип. 9. С. 337-341.

9. Левковець Н. П. Кадрова безпека як складова економічної безпеки підприємства. *Вісник Національного транспортного університету*. 2012. Вип. 26(1). С. 419-423.

10. Левковець Н. П. Стратегічні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки"*. 2012. №3 (60). С. 93-98.

11. Гуцалюк О. І., Левковець Н. П. Вплив податків на фінансову безпеку підприємства. *Управління проектами, системний аналіз і логістика*. 2015. Вип. 15. С. 334-338. (Особистий внесок автора: оподаткування розглянуто, як фактор фінансової безпеки підприємства, який передбачає наявність високоефективної податкової системи та збалансованість усіх її елементів).

12. Бойко С. В., Теслюк Н. П., Левковець Н. П. Фінансова безпека АТП у контексті розвитку ринку вантажних перевезень в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. №12. С. 344–355. (Особистий внесок автора: ідентифіковано стан фінансової безпеки автотранспортних підприємств, що свідчить про переважно нестабільну фінансову безпеку з тенденцією до покращення у 2014–2018 рр.).

13. Левковець Н. П. Дефініції понять «безпека» та «економічна безпека». *Вісник Національного транспортного університету Серія «Економічні науки»*. 2020. Вип. 47. С. 139-147.

Статті у наукових виданнях інших держав

14. Левковець Н. П. Многоаспектность понятия "экономическая безопасность". *Оралдын гылым жаршысы. Экономическая серия*. 2013. № 15 (63). С. 68-77.

15. Левковець Н. П. Комплексная оценка корпоративной безопасности автотранспортного предприятия. *Известия МГТУ "МАМИ". Серия 5. Социально-экономические науки*. 2013. №4 (18). Т. 1. С. 306-312.

16. Levkovets N. P. Scenario planning for providing enterprise economic security. *STŘEDOEVROPSKÝ VĚSTNÍK PRO VĚDU A VÝZKUM*. Praha: Nauka i studia, 2019. № 1 (190). 22-28 p.

Публікації апробаційного характеру

17. Левковець Н. П. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства. *LXIV науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та структурних підрозділів університету*. Київ : НТУ, 2008. С. 193.

18. Левковець Н. П. Забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств. *LXV науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та структурних підрозділів університету*. Київ : НТУ, 2009. С. 214.

19. Левковець Н. П. Система показників оцінки економічної безпеки підприємства за її функціональними складовими. *LXVI науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та структурних підрозділів університету*. Київ : НТУ, 2010. С. 295.

20. Левковець Н. П. Організація роботи служби безпеки підприємства. *LXVIII науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та структурних підрозділів університету*. Київ : НТУ, 2012. С. 335.

21. Левковець Н. П. Формування системи управління кадрової безпеки підприємства. *Проблеми управління производственно-экономической деятельностью субъектов хозяйствования: Материалы VII Международной научной конференции молодых ученых и студентов*. Донецк: ДонНТУ, 2013. С. 18-21.

22. Левковець Н. П. Безпека підприємства в інформаційній сфері. *LXIX науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та структурних підрозділів університету*. Київ : НТУ, 2013. С. 358.

23. Левковець Н. П. Наука "екосестейт" - дослідження проблеми економічної безпеки. *LXX науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та структурних підрозділів університету*. Київ : НТУ, 2014. С. 349.

24. Левковець Н. П. Алгоритм діагностики економічної безпеки підприємства. *Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Львів : Українська академія друкарства, 2015. С. 85-87.

25. Левковець Н. П. Теоретичні основи управління фінансовою безпекою підприємства друк. *LXXII науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів та структурних підрозділів університету*. Київ : НТУ, 2016. С. 386.

26. Левковець Н. П. Екологічна безпека – важлива складова забезпечення безпеки автотранспортних підприємств. *Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: збірник матеріалів всеукраїнської*

науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів та студентів, присвяченої 85 річниці заснування ХНАДУ. Харків: ХНАДУ, 2015. С. 41-43.

27. Левковець Н. П. Дослідження закордонного досвіду забезпечення економічної безпеки. *Фінансова безпека України на сучасному етапі: тези Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 25 березня 2016 року*. Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. С. 170-173.

28. Левковець Н. П. Забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах кризової економіки. *Фінансування, інвестування та кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 20 травня 2018 р. Частина 1. Дніпро : ДДАЕУ, 2018. С. 137-138.*

29. Левковець Н. П. Механізм ефективності використання основних засобів на транспортному підприємстві. *Соціально-економічні проблеми сучасності: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-*

30. Левковець Н. П. Оцінка економічної безпеки підприємств України. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: матеріали міжнар. науково-практичної конференції, 28 листопада 2018 р. Луцьк, 2018. С. 150-151.*

31. Levkovets N. P. Information security of the enterprise. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ: Видавничий центр КНУКіМ, 2019. С. 44-46.

32. Levkovets N. P. Legislative provision of economic security of the functioning of Ukrainian enterprises. *Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 31 травня 2019 р. Харків : ХНАДУ, 2019. С. 202-206.*

33. Levkovets N. P. Strategies for ensuring the economic security of transport enterprises. *Інноваційний розвиток та безпека підприємства в умовах неоіндустріального суспільства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 31 жовтня 2019 р. Луцьк, 2019. С. 469-471.*

34. Levkovets N. P. The essence and concept of «economic security of the enterprise». *Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 21 лист. 2019 р. Харків : ХНАДУ, 2019. С. 185-187.*

35. Levkovets N. P. The impact of the danger on the information security of transport enterprises. *Сучасні комп'ютерні системи та мережі в управлінні: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. Херсон: ФОП Вишемирський В. С., 2019. С. 347-348.*

36. Левковець Н. П. Методика інтегральної оцінки ризику транспортного підприємства для забезпечення його безпеки. *Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці : збірник*

тез за матеріалами XV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. С. 84-85.

37. Левковець Н. П. Управління фінансовою безпекою підприємства. LXXVI наукова конференція професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів університету. Київ : НТУ, 2020. С.397.

АНОТАЦІЯ

Левковець Н. П. Ідентифікація стану економічної безпеки та базові засади і заходи її забезпечення для підприємств автомобільного транспорту. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний транспортний університет, Київ, 2020.

Дисертаційна робота присвячена поглибленню теоретико-методичних положень ідентифікації стану економічної безпеки і розробленню практичних рекомендацій щодо формування базових засад і заходів її забезпечення для підприємств автомобільного транспорту.

Досліджено теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств. Уточнено поняття «економічна безпека підприємств» та запропонований авторський підхід до визначення поняття «економічна безпека автотранспортного підприємства». Поглиблено існуючі підходи до забезпечення економічної безпеки підприємств. Систематизовано принципи, загрози, ризики та небезпеки економічній безпеці підприємства.

Запропоновано методичні підходи ідентифікації рівня економічної безпеки підприємства шляхом обчислення узагальнюючого інтегрального показника – індексу економічної безпеки підприємства на основі індикативної бази оціночних параметрів. Проведено ідентифікацію та емпіричний аналіз стану економічної безпеки підприємств, що надають послуги вантажних автотранспортних перевезень. Структуровано ієрархію заходів забезпечення економічної безпеки підприємств, що надають послуги вантажних автотранспортних перевезень відповідно до домінуючих загроз економічній безпеці.

Ключові слова: економічна безпека підприємств, фінансова безпека, техніко-технологічна безпека, інформаційна безпека, кадрова безпека, комерційна безпека, забезпечення економічної безпеки підприємств, загрози економічній безпеці підприємства, ідентифікація стану економічної безпеки підприємств автомобільного транспорту, підприємства автомобільного транспорту, базові заходи забезпечення економічної безпеки, ранжування загроз економічній безпеці.

АННОТАЦИЯ

Левковец Н. П. Идентификация состояния экономической безопасности и базовые принципы и меры ее обеспечения для предприятий автомобильного транспорта. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 - экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). - Национальный транспортный университет, Киев, 2020.

Диссертация посвящена углублению теоретико-методических положений идентификации состояния экономической безопасности и разработке практических рекомендаций по формированию базовых принципов и мер ее обеспечения для предприятий автомобильного транспорта.

Исследованы теоретические аспекты обеспечения экономической безопасности предприятий. Уточнено понятие «экономическая безопасность предприятий» и предложен авторский подход к определению понятия «экономическая безопасность автотранспортного предприятия». Углубленно существующие подходы к обеспечению экономической безопасности предприятий. Систематизированы принципы, угрозы, риски и опасности экономической безопасности предприятия.

Предложены методические подходы идентификации уровня экономической безопасности предприятия путем вычисления обобщающего интегрального показателя - индекса экономической безопасности предприятия на основе индикативной базы оценочных параметров. Проведена идентификация и эмпирический анализ состояние экономической безопасности предприятий, предоставляющих услуги грузовых автотранспортных перевозок. Структурировано иерархию мер обеспечения экономической безопасности предприятий, предоставляющих услуги грузовых автотранспортных перевозок в соответствии с доминирующими угроз экономической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятий, финансовая безопасность, технико-технологическая безопасность, информационная безопасность, кадровая безопасность, коммерческая безопасность, обеспечение экономической безопасности предприятий, угрозы экономической безопасности предприятия, идентификация состояния экономической безопасности предприятий автомобильного транспорта, предприятия автомобильного транспорта, базовые меры обеспечения экономической безопасности, ранжирование угроз экономической безопасности.

SUMMARY

Levkovets N.P. Identification of the state of economic security and basic principles and measures to ensure it for road transport enterprises. - Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.04 - economics and management of the enterprises (on kinds of economic activity). - National Transport University, Kyiv, 2020.

The dissertation is devoted to the deepening of theoretical and methodological provisions for the identification of the state of economic security and the

development of practical recommendations for the formation of basic principles and measures to ensure it for road transport enterprises.

Theoretical aspects of ensuring economic security of enterprises are investigated. The concept of "economic security of enterprises" is specified and the author's approach to definition of the concept of "economic safety of the motor transport enterprise" is offered. Existing approaches to ensuring economic security of enterprises have been deepened. The principles, threats, risks and dangers to the economic security of the enterprise are systematized.

Methodical approaches of identification of the level of economic security of the enterprise by calculation of the generalizing integral indicator - an index of economic safety of the enterprise (Iekon.bezp.) on the basis of indicative base of estimation parameters are offered. A system of five functional blocks (financial security, technical and technological security, information security, personnel security, commercial security) is proposed for trucking companies specializing in freight transportation and taking into account the peculiarities of their financial and economic activities for freight transportation and related services. , which combine 26 relative indicators based on 40 absolute indicators.

Methodical approaches to the identification of the level of economic security of the enterprise by calculating a generalized integrated indicator - the index of economic security of the enterprise on the basis of an indicative base of evaluation parameters are proposed. The identification and empirical analysis of the state of economic security of enterprises providing trucking services has been carried out.

An algorithm for ensuring the economic security of road transport enterprises has been developed, which includes interconnected stages of economic security, which are consistent and logical, as well as adaptive to modern realities of financial and economic activity of road transport enterprises, which are aimed at achieving the target level of economic security.

Basic measures to ensure the economic security of road transport enterprises by functional units according to the criterion of generality and the possibility of adaptation to the practical activities of road transport enterprises in the course of economic safety have been developed.

A simulation model has been built and basic measures to ensure the economic security of road transport enterprises have been identified. The ranking of the dominant threats to economic security was carried out, which allowed to identify the dominant threats of the studied trucking companies. A hierarchy of measures to ensure the economic security of enterprises providing trucking services in accordance with the dominant threats to economic security is structured.

Keywords: economic security of enterprises, financial security, technical and technological security, information security, personnel security, commercial security, ensuring economic security of enterprises, threats to economic security of enterprises, identification of economic security of road transport enterprises, road transport enterprises, basic measures to ensure economic security, ranking of threats to economic security.